

Příloha k literární soutěži

KDO TO KUŇKÁ, CO TO ŽBLUŇKÁ ANEB OBOJŽIVELNÍCI V BOTANICKÉ ZAHRADE

Obojživelníci

Obojživelníci (*Amphibia*) jsou studenokrevní obratlovci, kteří nejsou plně přizpůsobeni životu na souši: jejich vajíčka nemají ochranný obal, musejí být proto kladena do vody (nebo do podobně vlhkého prostředí), stejně tak ani rostoucí embryo si nevytváří obaly. Vývoj probíhá přes larvu, která žije ve vodě a následně se přemění v dospělého jedince. Obojživelníci jsou vázáni na sladkou vodu.

Obojživelníci jsou živočichové s nestálou (proměnlivou) teplotou těla a krve. Jejich teplota je přímo závislá na teplotě okolního prostředí a intenzitě slunečního záření. Proto upravují svou tělesnou teplotu svým chováním – například ukrýváním se do vlhka a stínu v teplých dnech nebo naopak vyhledáváním prosluněných míst ve dnech chladných. Pokožka obojživelníků je u naprosté většiny našich druhů stále vlhká až slizká. Pokožkou obojživelníků se uskutečňuje 70 až 80 % (při hibernaci čili zimování až 100 % potřeby) výměny plynů, tedy dýchání.

Čolek obecný

Lissotriton vulgaris

- je to náš nejrozšířenější druh ocasatého obojživelníka
- maximální **velikost** je 10 cm
- **zbarvení** je proměnlivé – hřbet a boky jsou žlutohnědé až hnědošedé, spodní strana je bělavá až oranžová
- ve vodní fázi má sameček vysoký hřeben od hlavy po špičku ocasu až zespodu ocasu.
- při přechodu na souš často mizí tmavé skvrnění a zbarvení těla je světlejší
- **dožívají** se 8–10 let
- **čím se živí** – ve vodě loví drobné živočichy (larvy hmyzu a červy), na souši loví zemní červy, larvy hmyzu někdy i brouky
- **výskyt** – žije na celém území ČR, hlavně ve stojatých vodách, ale i v pomalu tekoucích potůčcích a příkopech
- podmínkou výskytu je dostatečná hustota bylin ve vodním toku, aby se měl kde ukrýt

Žáby

Tělo žab je krátké a zavalité, opatřené v dospělosti čtyřmi končetinami, dobře uzpůsobeno ke skákavému pohybu. Dospělci jsou masožraví a živí se převážně bezobratlými, například červy, plži, pavouky a hmyzem. Larvy žab (pulci) jsou převážně býložraví.

V převážné většině žáby kladou vajíčka, z nichž se líhnou larvy, pulci vázaní na vodu a dýchající žábami. Dospělé žáby dýchají plicemi, mají je však slabě vyvinuté, a proto je výrazný podíl kožního dýchání (u některých druhů převládá). Kůže je proto tenká a vlhká, což klade vyšší nároky na vlhkost a čistotu prostředí, v němž žáby žijí. Některé druhy nejsou téměř vůbec vázány na vodu.

Skokan zelený

Pelophylax kl. esculentus

- žije celoročně ve vodě nebo její blízkosti
- volání samců je slyšitelné několik desítek metrů
- **výskyt** – v mělkých tůních, ve velkých rybnících a jezerech i v pomalu tekoucích řekách
- **velikost** až 10 cm
- **zbarvení** – svěže až sytě zelený, u většiny jedinců se středem hřbetu táhne středový žlutozelený až světle zelený pruh, na hřbetě tmavé až černé skvrny
- nejvyšší výška skoku na rovině je do 50–60 cm
- **čím se živí** – potravu tvoří bezobratlí a drobní obratlovci
- **věk** – dožívá se okolo 10 let

Autoři fotografií: Leo Bogert, Charles J. Sharp, licence CC

Skokan hnědý

Rana temporaria

- **výskyt** – naše druhá nejrozšířenější žába, vyskytuje se na celém území ČR, původně je to lesní žába
- vázán na vodní prostředí jen svým rozmnožováním, mimo toto období žije na souši
- **velikost** do 10 cm
- **zbarvení** je variabilní v hnědých a žlutavých odstínech
- nejvyšší výška skoku na rovině je do 30–45 cm
- vývoj pulců může trvat až 4 měsíce
- **věk** – dožívá se okolo 8 let

Autoři fotografií: Richard Bartz, Milan Slíva, licence CC

Pralesničkovití (Dendrobatidae)

je čeleď malých pestrých jedovatých žab žijících ve střední a jihoamerických pralesích. Obecně se jim říká pralesničky nebo šípové žáby. Indiáni kmene Embera (Čokó) v severozápadní Kolumbii totiž chytali pralesničku strašnou a některé příbuzné druhy a jejich jedovatým kožním sekretem natírali šípy. Takto otrávenými šípy a foukačkovými šipkami pak zabíjeli zvířata včetně jaguárů. Valná většina druhů pralesniček však má jed podstatně slabší a k podobným účelům se proto nehodí.

Pralesnička harlekýn

Dendrobates leucomelas

- samec je velmi hlasitý
- **výskyt** – žije od pobřeží moře v západní Guyaně a východní Venezuele, přes JV Venezuelu a přilehlou oblast Brazílie až do východní Kolumbie
- obývá dešťový prales, hory
- **velikost** – dorůstá až 4 cm
- **zbarvení** – základní barva je žlutá až oranžová, na tomto zbarvení je velmi zřetelně ohraničené skvrnění černé barvy, většinou dva pruhy. Zbývající žluté zbarvení včetně nohou je poseto černými skvrnami, které se mohou spojovat do pásků. Břišní strana je černá.
- denní druh žáby
- **čím se živí** – hmyzem

- o vajíčka se stará samec, pulce následně po jednom odnáší na zádech do vodních nádržek z rostlin, například bromélie
- **věk** – dožívají se 5–7 let

Autor fotografie: Holger Krisp, licence CC

Zdroje:

DUNGEL, Jan a ŘEHÁK, Zdeněk. *Atlas ryb, obojživelníků a plazů České a Slovenské republiky*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1282-6.

ZWACH, Ivan. *Obojživelníci a plazi České republiky*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2509-3.

ROZÍNEK, Karel a ROZÍNEK, Karel. *Pralesničky rodu Dendrobates*. Abeceda teraristy. Rudná u Prahy: Robimaus, 2011. ISBN 978-80-87293-24-9.